

مطالعه پدیده تکدی‌گری در منطقه ۱۲ و بازار سنتی تهران با تأکید بر جنبه‌های اقتصادی

وحید مهربانی

استادیار دانشگاه تهران

vmehrbani@ut.ac.ir

با توجه به موقعیت ممتاز منطقه ۱۲ تهران در میان سایر مناطق شهر که به دلیل وجود بازار سنتی در آن است، در این مقاله سعی شده است تا شناختی از تکدی‌گری در این منطقه از تهران با نگاهی خاص به جنبه‌های اقتصادی موضوع صورت گیرد. روش تحقیق از نوع پیمایشی بوده، داده‌ها به روش میدانی و با ابزار پرسشنامه جمع‌آوری می‌شوند و تفسیر یافته‌ها به روش تحلیل درصدهای فراوانی انجام می‌گردد. شواهد به دست آمده نشان می‌دهد که با افزایش سطح آموزش، نسبت متکدیان رو به کاهش می‌گذارد که خود مهر تأییدی بر تأثیر عدم برخورداری از آموزش در ایجاد این معضل اجتماعی است. علاوه بر این، فقر، بیماری و بیکاری به ترتیب به عنوان مهم‌ترین علل مؤثر بر بروز تکدی‌گری در سطح منطقه شناخته شدند. این بررسی نشان می‌دهد که زنان بخش قابل توجهی از متکدیان منطقه ۱۲ تهران را تشکیل می‌دهند (۵۰/۴۹ درصد) و در مقایسه با مردان، از سهم بالاتری در گروه‌های سنی جوان برخوردارند که با توجه به حضور در بازار و مناطق پر رفت‌وآمد و پر کسب‌وکار، پیامد مخاطره‌آمیزی را در پی خواهد داشت. در حالی که مشخص گردید اکثر متکدیان تمایل به اشتغال با درآمد معادل تکدی‌گری دارند، معلوم شد که درآمد متوسط ماهانه متکدیان منطقه بسیار نزدیک به دستمزد حداقلی است که توسط دولت تعیین گردیده است. مجموعه این یافته‌ها، راهکارهایی را برای کنترل و تعدیل این پدیده و آسیب‌های اجتماعی مترتب بر شیوع آن در سطح منطقه ارائه می‌دهد. مثلاً افزایش حداقل دستمزد در سطحی بسیار فراتر از درآمد تکدی‌گری، می‌تواند یک راه حل سیاستی قابل اجرا باشد.

طبقه‌بندی JEL: I22; G39

واژه‌های کلیدی: تکدی‌گری، منطقه ۱۲، بازار تهران، فقر، آموزش.

۱. مقدمه

معضلات اجتماعی که به دلایل و انگیزه‌های مختلف پدید می‌آیند، بخشی از دغدغه‌های سیاست‌گذاران اجتماعی - اقتصادی در شهرها محسوب می‌گردند و از دید آنها پنهان نیستند. اهمیت این مسأله از آنجایی ناشی می‌شود که آثار سوء اجتماعی و حتی اقتصادی در گستره‌ای بعضاً وسیع، خصوصاً در جوامع توسعه نیافته دارد و به عنوان مانعی برای توسعه اجتماعی - اقتصادی جامعه بدل می‌گردد.

آنچه که زیر عنوان معضلات اجتماعی از آن یاد می‌گردد دربرگیرنده پدیده‌هایی مانند جرم و جنایت، سرقت، شرارت، اعتیاد و غیره است که در این بین می‌توان پدیده تکدی‌گری را نیز به این مجموعه اضافه نمود. این پدیده در جوامع انسانی اولیه وجود نداشته است بلکه به جوامع مدرن امروزی مربوط می‌شود (گیلین^۱، ۱۹۲۹: ۴۲۴). البته منظور این نیست که این پدیده در گذشته دور وجود نداشته بلکه از زمان پیدایش تمدن انسانی رخ نموده است، مثلاً در ۸ قرن قبل در یونان مشاهده شده است. گدایی خیابانی یک عارضه ملی است که تار و پود ساختارهای اجتماعی، اقتصادی، مذهبی، سیاسی و آموزشی را می‌پوساند. به بیان دیگر، این پدیده کیفرخواستی علیه کیفیت حکومت‌داری در بسیاری از جوامع است (بوکویه^۲، ۲۰۱۵: ۳۲۴).

شاید بتوان ادعا کرد که تکدی‌گری از مختصات جامعه شهری است که در جوامع با سطوح توسعه‌یافتگی متفاوت مشاهده می‌شود و گاهاً چهره‌ای رقت‌انگیز به خود می‌گیرد که شهروندان ناگزیر از تحمل آن و همزیستی با آن می‌شوند.

وجود جمعیت زیاد، مناطق انبوه از مشاغل و کسب و کار در شهر از یک سو و وجود باورهای مذهبی در میان شهروندان از سوی دیگر، زمینه‌هایی مناسب برای جذب متکدیان به شهرها هستند که کلان شهر تهران به طور خاص واجد این شرایط است. در عین حال به دلیل وجود بازار سنتی در مساحتی قابل توجه که بخش مهمی از منطقه ۱۲ شهرداری تهران را شامل می‌گردد و تجمع

1. Gillin
2. Bukoye

کسب و کارهای فراوان و لذا تردد بسیار زیاد مردم در آن، محلی برای فعالیت گسترده متکدیان از دیر باز تاکنون بوده است که همین امر منطقه ۱۲ تهران را متمایز از سایر مناطق آن نموده است. از این رو، نظر به اهمیت برنامه‌ریزی صحیح شهری و کنترل و جلوگیری از اشاعه معضلات اجتماعی به خصوص تکدی‌گری در منطقه ۱۲ و به طریق اولی در کل شهر تهران، مطالعه حاضر به بررسی این مسأله می‌پردازد. این تحقیق از نوع اکتشافی بوده و در پی آزمون فرضیه خاصی نیست. از این رو، سؤال‌هایی که محور انجام این تحقیق هستند در ذیل ارائه می‌شوند.

۱. مهم‌ترین عوامل مؤثر در بروز و شیوع تکدی‌گری در منطقه ۱۲ کدامند؟

۲. آیا بازار باعث تمرکز متکدیان گردیده است و اگر چنین است، دلایل آن کدامند؟

با محوریت بحث در مورد چنین مسائلی می‌توان به شناخت نسبی و راه‌حل‌های اساسی مقابله با تکدی‌گری دست یافت چرا که سال‌های طولانی است که دستگاه‌های مختلف اقدام به جمع‌آوری متکدیان کرده‌اند اما همچنان شاهد این پدیده در منطقه هستیم و این امر نشان می‌دهد که چنین روشی راه‌حلی بنیادین برای رفع این معضل در منطقه بازار و کل منطقه ۱۲ نبوده است. بنابراین، این مطالعه در پی آن نیست که به همه نوع اطلاعات راجع به متکدیان دست یابد بلکه تأکید آن بیشتر بر مقوله‌های اقتصادی و اجتماعی است زیرا عمده‌ترین گروه‌گدایان در سراسر دنیا کسانی‌اند که به دلایل اجتماعی - اقتصادی گدایی می‌کنند. این گروه عمدتاً از لحاظ روحی یا جسمی آسیب دیده‌اند و فقیر، یتیم یا طرد شده از سوی جامعه‌اند (دهونت و واندویله^۱، ۱۹۸۴: ۶۰).

بر این اساس، ساختار مقاله به ترتیب ذیل تدوین می‌یابد. در بخش اول شرح مجملی از مطالعاتی که در گذشته انجام گرفته‌اند، ارائه می‌گردد. بخش سوم به بحث در زمینه مبانی نظری تکدی‌گری اختصاص دارد. در بخش چهارم موقعیت منطقه ۱۲ که محدوده مطالعه را مشخص می‌سازد، شناسایی می‌گردد. معرفی روش تحقیق و جمع‌آوری اطلاعات در بخش پنجم انجام می‌گیرد. بخش ششم به

توصیف نمونه و محدودیت‌های تحقیق اختصاص می‌یابد. تحلیل یافته‌ها در بخش هفتم تحقق می‌پذیرد و بخش هشتم نتیجه‌گیری و رهنمودهای سیاستی را پوشش می‌دهد.

۲. پیشینه تحقیق

یکی از قدیمی‌ترین مطالعات در حوزه پدیده تکدی در شهر تهران، توسط کریمی در سال ۱۳۵۰ انجام شد که هدف آن تحقیق شناسایی عوامل به وجود آورنده تکدی در شهر تهران است اما به دلیل مفقود بودن این مطالعه و عدم امکان دسترسی به آن، نتایج حاصل از چنین تحقیقی قابل رؤیت نبود.

از مهم‌ترین و جامع‌ترین پژوهش‌های صورت پذیرفته راجع به مسأله تکدی‌گری، توسط ساروخانی و همکاران (۱۳۷۷) انجام شد. در آن تحقیق نمونه‌ای شامل ۳۲۱ متکدی و ۳۰۷ کمک‌کننده به متکدیان در سراسر شهر تهران مورد استفاده قرار گرفت. نتایج تحقیق ساروخانی و همکاران (۱۳۷۷) نشان داد که اغلب متکدیان (۴۴/۵٪) از لحاظ جسمانی سالم نبوده، معلول یا بیمار بوده‌اند و عمده متکدیان (۶۸/۵٪) را مردان تشکیل می‌داده‌اند. بررسی متکدیان از لحاظ سنی هم نشان داد که پیران در تهران به کار تکدی مشغول هستند. از دیگر یافته‌های این تحقیق در رابطه با متکدیان چنین بود که ۸۷/۶٪ آنها متأهل هستند، ۸۲/۲٪ آنان کسانی هستند که از شهرهای دیگر به تهران کوچ کرده‌اند که علل این مهاجرت عبارتند از: فقر اقتصادی، جستجوی کار، همراهی با همسر، معالجه و درمان و خدمت وظیفه عمومی (برای مردان). آموزش مقوله‌ای دیگر بود که نشان می‌داد ۸۰/۷٪ از کل متکدیان شهر تهران بی‌سواد هستند. بررسی دلایل آغاز به تکدی در آن پژوهش نشان داد که فقر و نداری، از کارافتادگی، بیکاری، کهولت و بیماری از مهمترین عوامل بروز این پدیده در شهر تهران بوده است. زمینه دیگر این تحقیق، بررسی کمک‌کنندگان به متکدیان بود که نشان داد تا سطح تحصیلات متوسطه، با ارتقاء سطح آموزش تعداد افراد کمک‌کننده افزایش می‌یابد و اغلب کمک‌کنندگان مرد هستند و در سنین میانسالی قرار دارند.

۳. مبانی نظری تکدی‌گری

آنچه که به عنوان مبنای نظری برای پدیده تکدی‌گری قابل شناسایی است را می‌توان در نظریه‌های انحراف‌های اجتماعی یافت. از این رو آشنایی با معنای رفتار انحرافی مهم می‌نماید. هرگونه رفتاری که با چشم‌داشت‌های جامعه یا گروه معینی در داخل جامعه تطبیق نداشته باشد، انحراف نامیده می‌شود. انحراف به دوری جستن از هنجار اطلاق می‌شود و زمانی رخ می‌دهد که یک فرد یا یک گروه معیارهای جامعه را رعایت نکند. معمولاً انحراف را به رفتاری منفی مانند بزهکاری یا جنون اطلاق می‌گردد ولی فردی که معیارهای جامعه را نادیده می‌گیرد و یا زیر پا می‌گذارد نیز به همین سان منحرف است (کوهن، ۱۳۸۵: ۱۷۴). با این تعریف، تکدی‌گری را نیز می‌توان در زمره رفتارهای انحرافی در یک جامعه محسوب کرد. افرادی که هرگز در بطن جامعه قرار نمی‌گیرند و حتی محل زندگی آنها نیز در حاشیه شهرهاست.

مفهوم حاشیه‌نشینی را اولین بار رابرت پارک در ادبیات علوم اجتماعی مطرح نمود. از مفاهیم اصلی نظریه‌های پارک، مفهوم خود است. خود هر شخصی ساخته مفهومی است که آن فرد از جایگاه و نقش خود در جامعه دارد که این نقش نیز برآیند تعبیر و برداشت دیگران از منزلت آن فرد و نقش اوست. «مفهوم انسان حاشیه‌نشین پارک، مستقیماً از نظریه‌هایش درباره مفهوم خود به عنوان انعکاس منزلت یک شخص در درون گروه مایه می‌گیرد. انسان حاشیه‌نشین به دو گروه متفاوت تعلق دارد، بی آن که به هیچ یک از آن دو تعلق داشته باشد؛ در نتیجه مفهوم چنین انسانی از خودش ناهمخوان و مبهم است. یک انسان حاشیه‌نشین در دو جهان زندگی می‌کند و در هر دو آنها کم و بیش بیگانه است» (منتظر قائم، ۱۳۸۶: ۱۰). بدین ترتیب شاید بتوان گفت متکدیان به خصوص در شهرهای بزرگ از حاشیه‌نشینان آن جامعه هستند که ممکن است مهاجر از سایر مناطق کمتر توسعه یافته یک کشور یا گاه کشورهای دیگر باشند.

بر اساس آنچه ذکر گردید، می‌توان از لحاظ نظری تکدی‌گری را از جمله مقوله‌های مورد بحث و بررسی در نظریه فشار از مجموعه نظریه‌های جامعه‌شناسی در مورد کج‌رفتاری دانست چرا که طبق ادعای نظریه فشار، دلیل اصلی کج‌رفتاری انسان‌ها از جمله تکدی‌گری، شکاف بین

اهداف اجتماعی و ابزار رسیدن به آنها در جامعه است که افرادی را به ناچار به سمت کج‌رفتاری به شکل تکدی‌گری سوق می‌دهد. زمانی که انسان‌هایی در جامعه دچار ناکامی منزلتی شوند (همانند متکدیان)، شکاف میان اهداف و ابزار می‌تواند منجر به کج‌روی آنها گردد. بر پایه چنین دیدگاه نظری می‌توان به چپستی پدیده تکدی‌گری در محدوده منطقه ۱۲ تهران پرداخت.

۴. موقعیت منطقه ۱۲

منطقه ۱۲ تهران با مساحتی حدوداً برابر با ۱۶/۹۱ کیلومتر مربع، تقریباً ۲/۳٪ مساحت شهر تهران را در بر گرفته است و از مناطق تقریباً مرکزی شهر به شمار می‌رود. این منطقه به شکل تقریباً مستطیل حد فاصل تقاطع خیابان وحدت اسلامی و شوش از جنوب غربی، تقاطع خیابان شوش و ۱۷ شهریور از جنوب شرقی، میدان امام حسین (ع) از شمال شرقی و تقاطع خیابان انقلاب و حافظ (چهار راه کالج) از شمال غربی قرار دارد.

اطلاعات به دست آمده از مؤسسه جغرافیایی و کارتوگرافی گیتاشناسی (۱۳۸۹) نشان می‌دهد که در سال ۱۳۸۵ منطقه ۱۲ جمعیتی در حدود ۲۴۸۰۴۸ نفر را در بر گرفته است و لذا ۳/۱۸٪ جمعیت شهر را شامل می‌گردد. بر این اساس این منطقه از لحاظ پرجمعیت بودن در رتبه شانزدهم قرار دارد. با توجه به مساحت و جمعیت، تراکم جمعیت در منطقه ۱۲ برابر با ۱۴۶۶۸/۷ نفر در کیلومتر مربع است و از این لحاظ در رتبه دهم پرتراکم‌ترین مناطق بیست و دوگانه تهران قرار دارد. بنابراین می‌توان منطقه ۱۲ را در زمره پرتراکم‌ترین مناطق تهران دانست. اما آنچه که در این رابطه اهمیت دارد، آن است که این آمار اشاره به جمعیت ساکن در منطقه دارد و نه جمعیتی که عملاً در منطقه رفت‌وآمد دارند. از آنجایی که منطقه ۱۲ جزء مناطق غیرحاشیه‌ای شهر است و در برگرفتن بازار سنتی تهران از ویژگی‌های منحصر به فرد این منطقه محسوب می‌گردد، همین مسأله باعث تردد تعداد زیادی از ساکنین شهر در این منطقه شده است که همین موضوع دارای اهمیت اساسی برای مطالعه پدیده تکدی‌گری در منطقه ۱۲ است. این خصوصیت که خاص منطقه ۱۲ در بین سایر مناطق شهر تهران است، دلیلی برای انتخاب آن به عنوان محدوده تحقیق محسوب می‌شود

زیرا بیشترین جذابیت را برای گدایان در سطح شهر دارد و حتی عاملی برای مهاجرت افراد تهیدست یا سودجو از شهرها و یا کشورهای دیگر به این منطقه است.

۵. روش تحقیق و روش جمع‌آوری اطلاعات

روش تحقیق مورد استفاده در این مقاله، روش پیمایشی و توصیفی است. این روش تحقیق جمعیت‌های کوچک و بزرگ را با انتخاب و مطالعه نمونه‌های منتخب از آن جوامع برای کشف میزان نسبی شیوع، توزیع و روابط متقابل متغیرهای روان‌شناختی و جامعه‌شناختی مورد بررسی قرار می‌دهد. برای آشنایی بیشتر با جزئیات روش تحقیق، مناسب است که معرفت‌شناسی^۱ تحقیق نیز معرفی شود. در معرفت‌شناسی که در آن محقق به دنبال روشی برای چگونه دانستن دانسته‌هاست، دو مبنا وجود دارد: یکی تجربه‌گرا و دیگری ابزارگرا. اولی خود را به معرفت‌شناسی اثباتی^۲ وام می‌دهد در حالی که دومی معرفت‌شناسی ساختارگرا^۳ را موجب می‌گردد. در معرفت‌شناسی اثباتی، حقایق عینی و قابل مشاهده بوده و تحت تأثیر ارزش‌های محقق قرار ندارند و بررسی مسأله از طریق آزمون کمی فرضیه‌ها انجام می‌شود در حالی که در معرفت‌شناسی ساختارگرایی یک واقعیت معین وجود ندارد و واقعیت‌ها غیر ملموس، موضعی و ماهیتاً خاص هستند (سامنر و تریب^۴، ۲۰۰۴).

سؤال‌هایی که در این دو نوع معرفت‌شناسی مطرح می‌شوند نیز از لحاظ ماهیت متفاوت هستند. در معرفت‌شناسی اثباتی سؤال‌ها یا توصیفی^۵ هستند به این معنا که چگونه یک پدیده با پدیده‌ای دیگر تغییر می‌کند و یا این که تبیینی^۶ هستند بدین معنا که آیا یک پدیده عامل ایجاد تغییرات در پدیده دیگر است؟ سؤال‌های معرفت‌شناسی ساختارگرایی از نوع تفسیری^۷ هستند که

-
1. Epistemology
 2. Positivist
 3. Constructivist
 4. Sumner and Tribe
 5. Descriptive
 6. Explanatory
 7. Interpretive

به دنبال شناسایی این موضوع هستند که یک پدیده خاص چیست؟ با یادآوری سؤال‌های تحقیق حاضر که در مقدمه مطرح گردید، مشخص می‌شود که سؤال‌های این مطالعه از نوع تفسیری است چرا که مقصود پی بردن به چیستی پدیده تکدی‌گری است لذا معرفت‌شناسی مورد استفاده برای پاسخ‌گویی به سؤال یاد شده از نوع ساختارگرایی است. از جمله ویژگی‌های این نوع معرفت‌شناسی این است که معمولاً تحقیق از نوع مطالعه موردی بوده، به بررسی پدیده در یک حوزه خاص و محدود پرداخته می‌شود که مطالعه حاضر نیز در همین راستا صورت گرفته است. با توجه به نوع روش تحقیق و واحدهای تحلیل، روش جمع‌آوری اطلاعات مبتنی بر نمونه‌گیری تصادفی ساده و مراجعه میدانی به نمونه‌های انتخابی است. ابزار جمع‌آوری اطلاعات نیز پرسشنامه است.

۶. نمونه و محدودیت‌های تحقیق

بررسی و مطالعه تکدی‌گری ایجاب می‌کند که داده‌های مورد نیاز جهت انجام این امر از طریق مراجعه مستقیم به جامعه آماری و تکمیل پرسشنامه به دست آیند. جامعه آماری در این تحقیق شامل متکدیانی هستند که در سطح منطقه ۱۲ فعالیت داشته‌اند. در این بین بیشترین تأکید بر متکدیان ناحیه بازار بوده است چون همان‌طور که ذکر گردید وجود بازار از مشخصات انحصاری منطقه ۱۲ است و لذا انتظار می‌رود که بازار به دلیل در بر گرفتن کسب و کارهای تولیدی و تجاری فراوان و تردد تعداد زیاد افراد در آن مورد توجه خاص متکدیان باشد. در واقع همین موضوع باعث انتخاب این منطقه برای بررسی تکدی‌گری شده است.

به منظور شناسایی افراد به عنوان متکدی، ابتدا باید معنای تکدی را دریافت. دهخدا معنای تکدی را در حاجت‌خواهی از این و آن در کوی و برزن دانسته است (دهخدا: ۱۳۷۷: ۶۹۰۴). طبق تعریفی دیگر، درخواست یا دریافت صدقات در یک مکان عمومی، چه به صورت آوازخوانی، رقص، فال‌گیری، عرضه هرگونه شیء برای فروش و چه غیر از اینها، تکدی‌گری محسوب

می‌شود (راماناتان^۱، ۲۰۰۸: ۳۵). همچنین گدایی، عمل درخواست از دیگران برای مساعدت به شکل پول، غذا یا لباس بدون انتظار بازپرداخت است. از این رو، گدایی خیابانی به صورت عمل درخواست پول، غذا یا سایر اشکال کمک در یک مکان عمومی و بدون انجام مبادله تعریف می‌شود (بوکویه، ۲۰۱۵: ۳۲۴). از این رو در این تحقیق بنا بر تعریف، تکدی فردی است که با ایجاد حس ترحم در مردم خواستار کمک مادی از آنها می‌شود. بر این اساس افرادی که در کنار خیابان‌ها و میادین به صورت ثابت یا متحرک درخواست کمک کرده‌اند و یا این که با رجوع مستقیم به رهگذران در پی آن بوده‌اند تا کالاهای خود را به آنها بفروشند، تکدی در نظر گرفته شده‌اند چرا که عمل تکدی شیوه‌های متفاوتی دارد.

از آنجا که جمعیت دقیق جامعه آماری در دسترس نبود تا بتوان حجم نمونه را برآورد کرد، از حجم نمونه مورد استفاده در مطالعه ساروخانی و همکاران (۱۳۷۷) استفاده می‌شود. با توجه به این که منطقه ۱۲ نزدیک به ۳/۲ درصد جمعیت شهر را در بر دارد، لذا حجم نمونه برابر با ۱۲ تکدی به دست می‌آید. اما چون چنین حجمی برای بررسی موضوع کفایت نمی‌کند، از این رو نمونه‌ای با بیش از ۱۰۰ تکدی (به طور دقیق ۱۰۳ تکدی) مورد استفاده قرار می‌گیرد که با توجه به حجم نمونه در مطالعه ساروخانی و همکاران (۱۳۷۷) برای شهر تهران، مناسب به نظر می‌رسد. گردآوری اطلاعات در تابستان ۱۳۸۹ انجام گرفته است. انتخاب تکدی نیز طبق تعریف ارائه شده انجام گرفته است به این معنا که هر فردی که در داخل محدوده تحقیق شرایط تعریف مزبور را تأمین می‌کرد، به طور تصادفی به عنوان عضو نمونه انتخاب می‌شد. لازم به ذکر است که انتخاب گدایان متمرکز در یک قسمت خاص نبوده و تمام نقاط محدوده را شامل شده است.

پرسش‌های مطرح شده برای متکدیان به گونه‌ای است که عمدتاً معطوف است به آنچه که در این تحقیق مد نظر قرار دارد و لذا تمام مسائل مربوط به متکدیان و پیامدهای تکدی‌گری را

شامل نمی‌گردد. بر این اساس سؤالاتی در ارتباط با جنسیت، سن، سطح آموزش، عوامل بروز تکدی، انگیزه فعالیت در بازار و سطح درآمد در مورد متکدیان تنظیم شده‌اند. بی‌تردید به دست آوردن داده‌ها از طریق مطالعات میدانی و تکمیل پرسشنامه در هر زمینه‌ای که باشد با مشکلاتی از جمله همکاری نکردن اعضای جامعه آماری همراه است. این مشکل در ارتباط با متکدیان از شدت بیشتری برخوردار بوده است چرا که آنها نگران آن هستند که با ارائه اطلاعاتی از خود، مورد شناسایی قرار گرفته و دیگر نتوانند به فعالیت خود ادامه دهند. این مسأله باعث گردید که کسب اطلاعات از متکدیان زمان زیادی را صرف کند. مشکل دیگر در جمع‌آوری اطلاعات متکدیان، اقدام برخی نهادها به جمع‌آوری متکدیان بود که مزید بر علت برای دشوار شدن کسب اطلاعات گردید.^۱

۷. یافته‌ها

ترکیب جنسیتی متکدیان. گام اول در شناسایی تکدی‌گری، اطلاع از ترکیب جنسیتی متکدیان است. جدول ۱ این اطلاعات را ارائه می‌کند. از این جدول پیداست که تقریباً نیمی از متکدیان در منطقه ۱۲ مرد و نیمی دیگر زن هستند. این نتیجه در تضاد آشکار با نتایج مطالعه ساروخانی و همکاران (۱۳۷۷) در مورد متکدیان شهر تهران است که نشان می‌داد اغلب متکدیان (در حدود ۶۸/۵٪) را مردان تشکیل می‌دهند.

چنین واقعیتی پیامی هشداردهنده دارد چرا که دلالت بر حضور به نسبت بیشتر زنان متکدی در منطقه ۱۲ در مقایسه با کل شهر تهران است. این موضوع از آنجایی اهمیت دارد که منطقه ۱۲ در برگیرنده کسب و کارهای بیشتری (به طور نسبی) در مقایسه با سایر مناطق است و ناحیه بازار نیز جایگاهی خاص در این بین دارد. حضور بیشتر زنان در کسوت تکدی در این منطقه می‌تواند زمینه‌ای برای شیوع فحشاء در سطح منطقه باشد و شاید بیان‌گر وجود چنین پدیده‌ای در واقعیت نیز باشد.

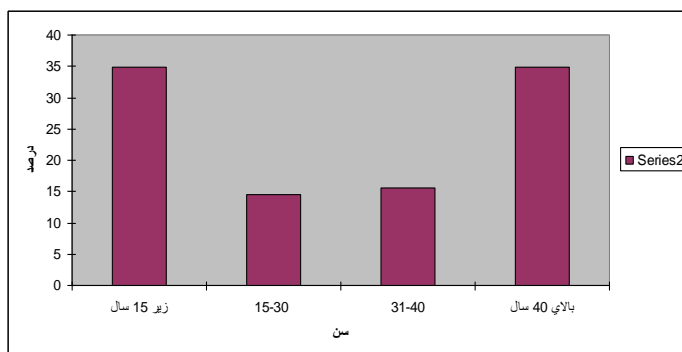
۱. تحلیل داده‌های پرسشنامه‌ای از طریق نرم افزار STATA صورت گرفته است.

جدول ۱. تفکیک متکدیان منطقه ۱۲ بر حسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
مرد	۵۱	۴۹/۵۱
زن	۵۲	۵۰/۴۹
جمع	۱۰۳	۱۰۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق

ترکیب سنی متکدیان: گام بعدی، شناسایی متکدیان بر حسب گروه‌های سنی است. نمودار ۱ اطلاعات مربوط را ارائه می‌سازد.

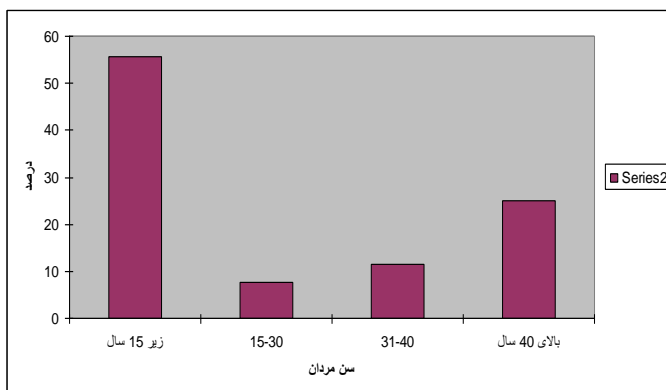

نمودار ۱. گروه‌های سنی متکدیان

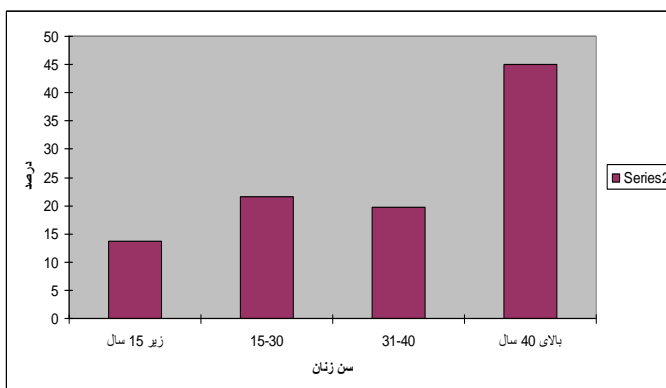
از نمودار (۱) پیداست که بیشترین سهم در گروه‌های سنی به افراد کمتر از ۱۵ سال و بیش از ۴۰ سال تعلق دارد به گونه‌ای که سهم هر دو گروه یکسان بوده، تقریباً برابر با ۳۵٪ است. در مطالعه ساروخانی و همکاران (۱۳۷۷) پیران بیشترین درصد فراوانی را در میان متکدیان تهران داشتند. وضعیت موجود در منطقه ۱۲ حکایت از این دارد که افراد نوجوان درصد قابل توجهی در حدود یک سوم متکدیان را تشکیل می‌دهند که این موضوع نیز به جنبه دیگری از مخاطرات ناشی از تکدی‌گری در سطح منطقه ۱۲ اشاره دارد.

نظر به اهمیت ویژه‌ای که زنان متکدی دارند و پیامدهایی که ممکن است این گروه از متکدیان از خود به جای گذارند، تفکیک متکدیان بر حسب جنسیت و گروه‌های سنی در

نمودار ۲ و ۳ به نمایش گذاشته می‌شود. ملاحظه می‌شود که جز در گروه سنی کمتر از ۱۵ سال، در سایر گروه‌های سنی سهم زنان به نحو قابل توجهی بیش از مردان است. این واقعیت بر نگرانی‌های پدیده تکدی‌گری در سطح منطقه خواهد افزود و احتمالاً حکایت از وجود مفاسد اجتماعی به صورت پنهان و آشکار خواهد داشت.

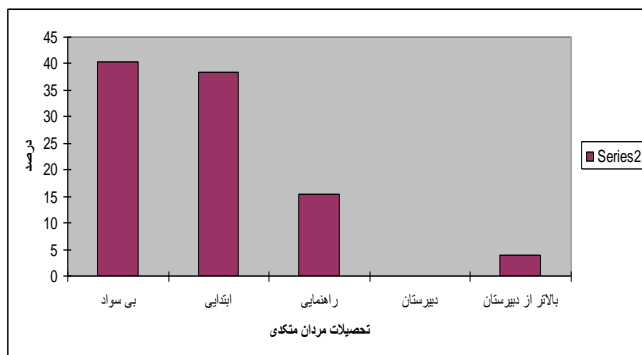
نمودار ۲. وضعیت سنی مردان متکدی

نمودار ۳. وضعیت سنی زنان متکدی

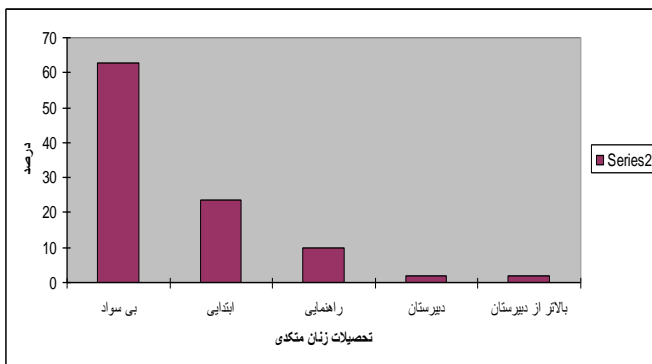
وضعیت آموزش متکدیان: از مهم‌ترین مؤلفه‌ها در بررسی تکدی‌گری و حتی مطالعات در زمینه فقر، مسأله آموزش است. آموزش اکتسابی توسط افراد یکی از اشکال سرمایه انسانی

اندوخته شده در آنها به شمار می‌رود که می‌تواند موجبات توانمندی و ارتقای بهره‌وری انسانی را فراهم آورد. بر این اساس شناسایی وضع تحصیلی متکدیان که در نمودارهای ۴ و ۵ به تفکیک گروه‌های جنسیتی ارائه می‌گردد حائز اهمیت است.

نمودار ۴. وضعیت آموزشی مردان

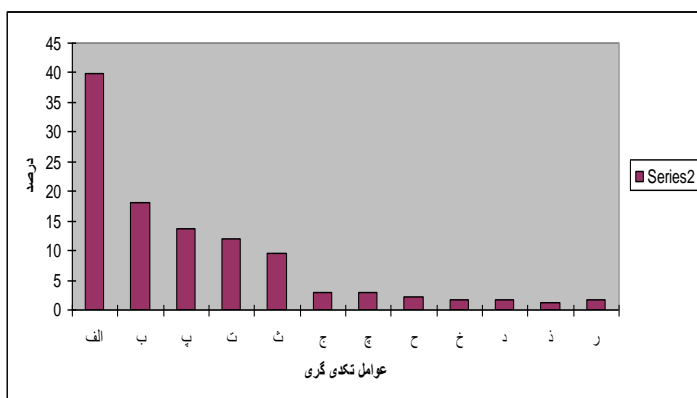
نتایج نشان می‌دهد که با ارتقای سطح تحصیلی، از درصد متکدیان در هر دو گروه جنسیتی کاسته می‌شود. این یافته تأکیدی بر این نکته است که آموزش عاملی مهم در توانمندسازی افراد جهت یافتن شغل مناسب و کسب درآمد کافی برای امرار معاش است. بنابراین می‌توان آموزش را یکی از زمینه‌های مهم جهت هدف‌گذاری برای کاهش تکدی‌گری قلمداد نمود.

نمودار ۵. وضعیت آموزشی زنان

عوامل بروز تکدی‌گری: سؤال دیگری که در پیش روی متکدیان قرار داده شده ذکر دلایلی است که باعث گردیده تا آنها به تکدی‌گری اقدام کنند. این بخش از تحلیل، محوری‌ترین قسمت مطالعه را تشکیل می‌دهد. این موضوع سهمی عمده در آسیب‌شناسی پدیده تکدی‌گری و اقدام در جهت حل این معضل دارد.

متکدیان از لحاظ تعداد و نوع عواملی که باعث گرایش آنها به این کار شده است، بسیار متفاوت هستند. برخی از آنها یک عامل را ذکر کرده‌اند و برخی دیگر دو یا چند عامل را معرفی نموده‌اند. بر این اساس به منظور شناسایی مهم‌ترین عوامل بر اساس فراوانی، مجموع تعداد هر یک از عوامل ذکر شده مبنای محاسبه قرار گرفته‌اند. نمودار ۶ این عوامل را به ترتیب بیشترین درصد فراوانی به نمایش می‌گذارد.

نمودار ۶. عوامل بروز تکدی‌گری

عوامل مشخص شده با حروف الفبا به ترتیب ذیل هستند:

الف) فقر

ب) بیماری (و معلولیت)

پ) بیکاری

ت) بی‌سرپرستی

ث) اجاره‌نشینی

ج) اعتیاد

چ) درآمدزایی

ح) اجبار خانواده

خ) کهولت سن

د) داشتن فرزند زیاد

ذ) فقدان وسایل ضروری خانه

ر) بدون پاسخ

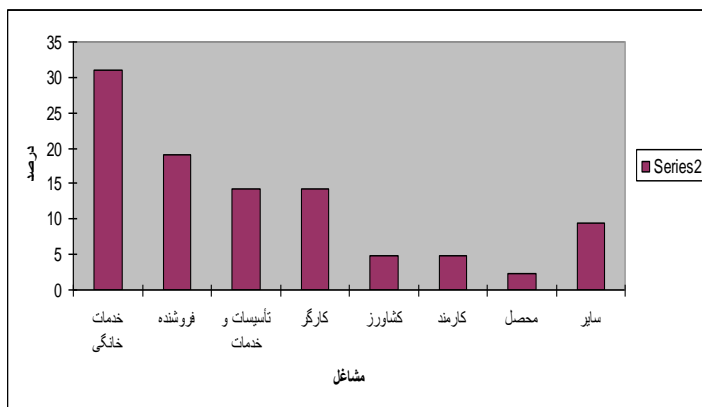
در ارتباط با عوامل شناسایی شده ذکر دو نکته ضروری است. مواردی که توسط متکدیان زیر عنوان معلولیت قید شده است جزء موارد بیماری لحاظ گردیده‌اند چرا که از یک سنخ هستند. مورد دیگر عامل درآمدزایی است که انگیزه برخی از متکدیان برای انجام این کار بوده است. هر چند تعداد کمی از متکدیان صرفاً چنین انگیزه‌ای داشته‌اند اما غالب آنها از گروه افراد کمتر از ۱۵ سال بوده‌اند.

نتایج بیان‌گر آن است که فقر عامل عمده (در حدود ۴۰٪) بروز تکدی‌گری در سطح منطقه است که خود معلول عوامل مختلفی می‌تواند باشد. مطالعات متعددی وجود دارند که نشان می‌دهند برخورداری از سطوح پایین آموزش عاملی مهم برای شیوع فقر در جامعه است (مهربانی، ۱۳۸۷). از سوی دیگر مشاهده شد که عمده متکدیان بی‌سواد هستند. بنابراین مجرای دیگری برای اهمیت عامل آموزش شناسایی می‌شود که منجر به بروز تکدی‌گری در منطقه شده است.

دومین عامل عمده در بروز تکدی‌گری، عدم برخورداری از سلامت جسمانی است تا آنجا که مهم‌تر از عامل بیکاری دانسته می‌شود. صرف‌نظر از این مطلب که آیا مشکلات جسمی به عنوان یک ابزار برای تکدی‌گری مورد استفاده قرار گرفته باشد یا خیر، می‌توان یک نتیجه‌گیری مهم در این زمینه را ارائه نمود: سطوح پایین برخورداری از سرمایه انسانی در قالب آموزش و سلامت عمده‌ترین عامل (بیش از ۵۰٪) زمینه‌ساز شیوع تکدی‌گری است.

تحلیل جداگانه عوامل بروز تکدی‌گری بر حسب جنسیت نشان می‌دهد که مهم‌ترین عامل تکدی‌گری مردان، عامل فقر و مهم‌ترین عامل برای زنان، علاوه بر فقر، بی‌سرپرستی است. وضعیت شغلی قبل از تکدی‌گری: این موضوع که متکدیان از چه مشاغلی به سمت تکدی‌گری روی آورده‌اند از اهمیت خاصی به خصوص در حوزه اقتصادی برخوردار است. از این رو از آنها خواسته شد که شغل خود قبل از پرداختن به تکدی‌گری را بیان کنند. بر این مبنا مشخص گردید که ۵۳/۳۹٪ متکدیان قبلاً بیکار بوده‌اند، ۵/۸۲٪ آنها از ابتدا به تکدی‌گری مشغول بوده و ۴۰/۷۹٪ دارای شغل قبلی بوده‌اند.

تحلیل اطلاعات مربوط به آن دسته که قبل از پرداختن به تکدی‌گری دارای شغل بوده‌اند، نشان می‌دهد که قریب به ۲۱ شغل معرفی گردیده است. از آنجا که معرفی تک تک مشاغل چندان مفید نیست در گروه‌های شغلی به تفکیک قرار داده شده‌اند تا بدین وسیله آسیب‌پذیری مشاغل مختلف شناسایی گردد. نمودار ۷، این گروه‌های شغلی را بر حسب درصد فراوانی نمایش می‌دهد. از نتایج پیداست که بیشترین سهم مربوط به افرادی بوده است که در خانه‌های مردم مشغول به فعالیت بوده‌اند که غالب آنها را زنان تشکیل می‌دهد. گروهی که با عنوان سایر مشخص گردیده است در برگیرنده مشاغلی مانند میوه‌چیدن، معلم موسیقی و نیز افرادی که از کشورهای همجوار مهاجرت کرده‌اند، است.

نمودار ۷. گروه‌های شغلی متکدیان قبل از تکدی‌گری

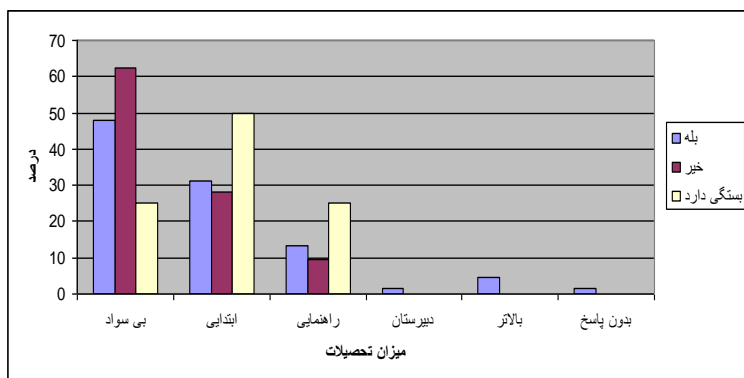
تمایل به کار کردن در میان متکدیان: یکی از مسایلی که در این مطالعه مورد توجه بوده است، بررسی تمایل متکدیان به جایگزینی تکدی‌گری با اشتغال و فعالیت است. این کار بدین دلیل انجام می‌گیرد تا مشخص شود آیا انگیزه اجتناب از تلاش و فعالیت در میان متکدیان وجود دارد یا خیر. این مسأله می‌تواند در تعدیل این پدیده در سطح منطقه مفید باشد. بر این اساس از متکدیان سؤال گردید که اگر شغلی با همین میزان درآمد برای آنها فراهم شود آیا تکدی‌گری را رها می‌کنند؟ جدول ۲ اطلاعات مربوط را ارائه می‌کند.

جدول ۲. تمایل متکدیان به جایگزینی تکدی‌گری با فعالیت شغلی

پاسخ	فراوانی	درصد
بله	۶۷	۶۵/۰۵
خیر	۳۲	۳۱/۰۷
بستگی دارد	۴	۳/۸۸
جمع	۱۰۳	۱۰۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق

قریب به دو سوم متکدیان تمایل دارند که در صورت وجود شغلی که بتوانند آن را انجام دهند و همین میزان درآمدی را که از تکدی‌گری به دست می‌آورند از طریق شغل پیشنهادی کسب کنند، تکدی‌گری را رها کنند. آن عده که اظهار کرده‌اند «بستگی دارد» منظورشان این بوده است که اگر شغل مورد نظر از ثبات برخوردار باشد آن را قبول خواهند نمود. با وجود این، نزدیک به یک سوم متکدیان، تکدی‌گری را به کار و تلاش با درآمد برابر ترجیح می‌دهند که این خود جای تأمل دارد!

نمودار ۸. مقایسه وضع آموزشی جوابهای مختلف به سؤال رهاسازی تکدی

به منظور شناسایی وضع آموزشی کسانی که پاسخ مثبت و منفی داده‌اند، نمودار ۸ ارائه شده است. مشاهده می‌شود که سهم افراد بی‌سواد در میان متکدیانی که پاسخ مثبت به رها ساختن تکدی داده‌اند، لذا حاضر به ترک تکدی‌گری در صورت پیشنهاد شغلی با درآمد معادل تکدی‌گری هستند، کمتر از سهم افراد بی‌سوادی است که پاسخ منفی داده‌اند. این در حالی است که در سطوح آموزشی بالاتر عکس این موضوع صادق است. بنابراین می‌توان ادعا نمود که آموزش نه تنها از مهم‌ترین عوامل توانمندسازی افراد است، بلکه همچنین انگیزه آنها برای کار و تلاش و دور ساختن آنها از زندگی انگلی در جامعه را نیز تقویت می‌کند. از آنچه که در بررسی تمایل به کار کردن متکدیان به دست آمده در بحث در مورد میزان درآمد اکتسابی آنها نیز استفاده خواهد شد.

تکدی‌گری در بازار. نظر به اهمیتی که بازار در منطقه ۱۲ دارد، بررسی تمرکز یا عدم تمرکز متکدیان در آن و انگیزه‌های آنها از تکدی‌گری در بازار نیز حائز اهمیت خواهد بود. در مطالعه حاضر در حدود ۷۵٪ متکدیان آنها بی بودند که در بازار فعالیت می‌کردند و حدود ۲۵٪ نیز در خارج از بازار مشاهده شده‌اند. سؤال هفتم و هشتم پرسشنامه به متکدیانی اختصاص داشته است که در بازار مورد پرسش قرار گرفته‌اند. ابتدا از آنها سؤال شد که آیا فقط در بازار به تکدی‌گری می‌پردازند یا خیر و اگر جواب آنها مثبت است، دلیل آن چیست؟ دلیل طرح این سؤال‌ها آن است که بررسی شود آیا بازار به عنوان یک مرکز جذب متکدیان عمل می‌کند و اگر این گونه

است مهم‌ترین دلایل آن چیست. شناسایی این دلایل در بهسازی محیط بازار از لحاظ تردد متکدیان و پیامدهای منفی مرتب بر آن می‌تواند بسیار مؤثر باشد. جدول ۳ نتایج پاسخ به سؤال مبنی بر فعالیت صرف در بازار را ارائه می‌دهد.

از نتایج آشکارا پیداست که اکثریت قریب به اتفاق متکدیان حاضر در بازار، این ناحیه از منطقه ۱۲ را به عنوان یگانه محل فعالیت خود انتخاب نموده‌اند. از این رو بجاست که دلایل چنین گزینشی مشخص گردد. نمودار ۹ این عوامل را به ترتیب بیشترین فراوانی به نمایش می‌گذارد.

جدول ۳. بررسی تمرکز متکدیان در بازار

پاسخ	فراوانی	درصد
بله	۷۶	۹۶
خیر	۳	۴
جمع	۷۷	۱۰۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق

عوامل مشخص شده با حروف الفبا در نمودار به ترتیب ذیل هستند:

الف) موقعیت مناسب

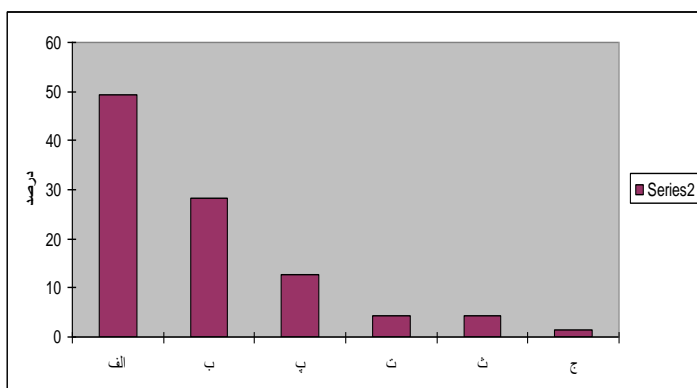
ب) کمک بیشتر

پ) حضور کمتر مأموران بهزیستی، شهرداری یا نیروی انتظامی

ت) زورگیری دیگر فقیران در خارج از بازار

ث) امنیت بیشتر در بازار

ج) راحتی کار در بازار

نمودار ۹. دلایل تمرکز متکدیان در بازار

در بین این دسته از متکدیان، پنج نفر دلیل را ذکر نکرده بودند. همان‌گونه که مشاهده می‌شود در حدود نیمی از متکدیان حاضر در بازار، موقعیت مناسب بازار برای تکدی‌گری را به عنوان دلیل برای تمرکز در این ناحیه عنوان نموده‌اند. این عامل می‌تواند بیان‌گر برداشت آنها از کلیه شرایط حاکم بر بازار باشد و لذا به نوعی در برگزیده سایر دلایل ذکر شده است. بر این اساس دلایل مذکور ویژگی‌های این موقعیت مناسب را بازگو می‌کنند. «کمک بیشتر» در بازار خود معلول دو عامل عمده می‌تواند باشد: یکی تردد زیاد مردم در بازار- ویژگی‌ای که در سایر نقاط منطقه و حتی شهر تهران به این شدت وجود ندارد- و دیگری تجمع صاحبان کسب‌وکار به طور انبوه در بازار.

مسئله دیگری که در زمینه تمرکز متکدیان در بازار مطرح است، حضور کمتر مأموران دستگاه‌های مختلف در ارتباط با برخورد و جمع‌آوری متکدیان در بازار است به گونه‌ای که محیطی کم‌ریسک‌تر برای متکدیان به وجود آورده است. این مسئله می‌تواند به دلیل بافت منطقه بازار باشد که توان عملیاتی مأموران را کاهش می‌دهد اما با این وجود نمی‌توان گفت که جمع‌آوری متکدیان روش مناسبی برای حل این معضل است.

عامل مهم دیگر ذکر شده توسط متکدیان، زورگیری دیگر فقیران در سایر نقاط منطقه است. بر این اساس به نظر می‌رسد که متکدیان در خارج از بازار نیز با تسلط خود بر منطقه‌ای خاص

سایر متکدیان را ناگزیر به حضور در بازار می‌کنند.^۱ این موضوع به همراه عامل قبلی دلایلی می‌توانند باشند که دلایل بعدی یعنی امنیت بیشتر و راحتی کار در بازار را توضیح می‌دهند. تکدی‌گری در خارج از بازار: بعد دیگر مسأله به متکدیان خارج از بازار معطوف است. به منظور بررسی گرایش این گروه از متکدیان به فعالیت در بازار ابتدا از آنها سؤال شد که آیا به بازار هم مراجعه می‌کنند یا خیر و اگر جواب مثبت است آیا بیشتر اوقات خود را در بازار سپری می‌کنند و درآمد بیشتری در آنجا دارند یا خیر. جدول ۴ بخشی از این اطلاعات را ارائه می‌کند.

جدول ۴. مراجعه متکدیان خارج از بازار به بازار

پاسخ	فراوانی	درصد
بله	۵	۲۵
خیر	۱۵	۷۵
جمع	۲۰	۱۰۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق

اغلب متکدیان در خارج از بازار تمایلی به حضور در بازار ندارند. در حالی که به نظر می‌رسد با توجه به شرایط مناسب بازار برای تکدی‌گری، این امکان جذب‌کننده متکدیان باشد، لذا عدم تمایل متکدیان خارج از بازار به فعالیت در آن سؤال برانگیز است. آن چه که می‌تواند توضیح‌دهنده این مسأله باشد، بی‌ارتباط با دلایل تمرکز متکدیان در بازار نیست. در بررسی دلایل تمرکز صرف متکدیان در بازار عنوان شد که یکی از این عوامل، زورگیری متکدیان خارج از بازار است. با توجه به این مسأله و مشاهدات صورت گرفته توسط گروه تحقیق می‌توان به این مطلب پی برد که متکدیان در خارج از بازار در هر منطقه و محله‌ای که حضور دارند آنجا را به محل اختصاصی تکدی‌گری برای خود تبدیل ساخته‌اند و به این ترتیب هم منبع درآمدی پایداری برای خود ایجاد می‌کنند و هم با ممانعت از فعالیت سایر متکدیان عرصه را برای فعالیت خود امن می‌سازند.

۱. این مقوله در تحلیل متکدیان خارج از بازار نیز حائز اهمیت است.

بررسی ترکیب جنسیتی متکدیان حاضر در بازار و خارج از آن نشان می‌دهد که نسبت جنسی (زن به مرد) در داخل بازار برابر با ۱/۰۸ بوده، در حالی که چنین نسبتی در خارج از بازار برابر با ۰/۸۵ است. چنین تفاوتی در نسبت جنسی متکدیان به طور ضمنی دلالت بر مسأله‌ساز بودن تکدی‌گری در داخل بازار دارد و حکایت از آن دارد که شیوع تکدی در محدوده بازار علاوه بر تمام پیامدهای منفی مترتب بر آن، می‌تواند خود منشأی برای شیوع مفساد اجتماعی و سوء استفاده از زنان متکدی نیز باشد.

به منظور شناسایی انگیزه آن دسته از متکدیان خارج از بازار که به بازار هم مراجعه می‌کنند، از آنها پرسش شد که آیا بیشتر اوقات در بازار حضور دارند یا خارج از آن و نیز آیا در آمدشان در بازار بیشتر است یا خیر. هر چند فراوانی این گروه از متکدیان بسیار اندک بود، اما جدول ۵ و ۶ اطلاعات مربوط به آنها را ارائه می‌کند.

جدول ۵. حضور بیشتر در بازار یا خارج از آن

پاسخ	فراوانی	درصد
بازار	۴	۸۰
خارج از بازار	۱	۲۰
جمع	۵	۱۰۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۶. مقایسه درآمد بیشتر در بازار و خارج از آن

پاسخ	فراوانی	درصد
بازار	۳	۷۵
خارج از بازار	۱	۲۵
جمع	۴	۱۰۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتایج نشان می‌دهد که اکثر متکدیان حاضر در خارج از بازار، بیشتر اوقات خود را در بازار سپری می‌کنند تا در خارج از آن و در عین حال درآمدشان در بازار بیشتر است. این گروه از متکدیان آنهایی هستند که قاعدتاً مکان خاصی در خارج از بازار برای فعالیت نداشته‌اند یا این امکان توسط متکدیان با تجربه‌تر و با تسلط بیشتر از آنها سلب شده است. همچنین این واقعیت که تکدی‌گری در بازار درآمدزایی بیشتری دارد، توسط این گروه نیز تأیید می‌گردد.

متوسط درآمد متکدیان: در انتهای بررسی وضعیت تکدی‌گری، مناسب آن است که برآوردی از عایدی متکدیان صورت گیرد. این اقدام علاوه بر ارائه شناختی بهتر از این پدیده، در ارائه راهکارهای لازم برای مقابله با تکدی‌گری نیز مفید و مؤثر خواهد بود. هر چند کسب اطلاع از موضوع اخیر سخت‌ترین قسمت کار پرسش‌گری بود چرا که با مقاومت متکدیان در پاسخ‌گویی همراه گردید، با وجود این، اطلاعات به‌دست آمده در جدول ۷ ارائه می‌شود.^۱

جدول ۷. متوسط درآمد روزانه (ریال)

وضعیت پاسخ‌گویی	فراوانی	درصد	متوسط درآمد در بازار	متوسط درآمد در خارج از بازار
پاسخ داده	۹۷	۹۴	۹۶۲۶۵	۹۴۲۳۷
بدون پاسخ	۶	۶	---	---
جمع	۱۰۳	۱۰۰		

مأخذ: یافته‌های تحقیق

همان‌طور که انتظار می‌رفت، متوسط درآمد روزانه متکدیان در داخل بازار بیش از خارج بازار است اما این اختلاف چندان قابل توجه نیست و حتی قابل اغماض است. اگر بر اساس سطح درآمد روزانه به‌دست آمده متوسطی برای یک ماه را به‌دست آوریم تقریباً نزدیک به سه میلیون ریال در ماه خواهد شد که این نرخ نیز خود معادل حداقل دستمزد اعلام شده از سوی دولت است. اکنون می‌توان از اطلاعات به‌دست آمده از قسمت‌های قبلی این‌گونه استنتاج نمود که با توجه به این که فقر

۱. توجه داریم که اطلاعات مربوط به درآمد ممکن است با صداقت بیان نشده باشد.

و بیکاری از مهم‌ترین عوامل بروز تکدی‌گری در منطقه ۱۲ هستند و در عین حال بخش قابل توجهی از کل متکدیان (در حدود دو سوم) تمایل دارند که در صورت وجود شغلی با درآمد معادل، تکدی‌گری را رها کنند، بنابراین ایجاد مشاغل با حداقل دستمزد قانونی و یا نزدیک به این مقدار مهم‌ترین گام در جهت رفع بخش عمده‌ای از این معضل در سطح منطقه خواهد بود.

۸. نتیجه‌گیری و رهنمودهای سیاستی

معضلات اجتماعی از جمله تکدی‌گری در پس ظاهری ناخوشایند، حکایت از وجود کاستی‌های حاکم بر ساختار اقتصادی-اجتماعی جامعه دارند. تکدی‌گری از محدود ناهنجاری‌های اجتماعی است که تقریباً همه روزه در سطح شهر شاهد آن هستیم و حتی افراد را در داخل منزل خود نیز رها نمی‌سازد. چنین وسعت و گستردگی در شیوع این پدیده دلالت بر در کار بودن دامنه وسیعی از عوامل در بروز آن دارد.

موقعیت خاص منطقه ۱۲ در بین سایر مناطق شهر تهران، ایجاب نمود که مطالعه‌ای در زمینه تکدی‌گری در سطح این منطقه انجام گردد به گونه‌ای که نگاه ویژه‌ای به بازار و مسایل مربوط به آن صورت پذیرد. بررسی‌های به عمل آمده در رابطه با متکدیان مورد مشاهده در منطقه ۱۲ نشان داد که زنان بخش قابل توجهی از متکدیان را تشکیل می‌دهند و در مقایسه با مردان متکدی، نسبت بیشتری از آنها در سنین میانی و جوانی قرار دارند که این دو مقوله همراه با حضور اغلب متکدیان زن در بازار پیامی هشداردهنده در رابطه با شیوع تکدی‌گری در این منطقه و ضرورت چاره‌اندیشی در زمینه مقابله اساسی و روشمند با این پدیده دارد.

بررسی صورت گرفته نشان می‌دهد که فقر، بیماری (و معلولیت) و بیکاری به طور صریح در صدر فهرست عوامل ایجادکننده تکدی‌گری در منطقه قرار دارند و برخورداری از سطوح پایین‌تر آموزش به طور ضمنی نیز قابل اضافه شدن به این فهرست است. این یافته‌ها زمینه‌های مورد نیاز به توجه سیاست‌گذاران در راستای تلاش برای جلوگیری از بروز و شیوع پدیده تکدی‌گری را مشخص می‌سازد. از آنجا که سال‌های متمادی است که دستگاه‌های مختلف در جهت جمع‌آوری متکدیان اقدام می‌کنند اما این معضل همچنان موجود و حتی رو به رشد است و از سوی دیگر غالب

متکدیان تمایل به اشتغال و جایگزین ساختن تکدی با شغل درآمدزا دارند و در عین حال درآمد حاصل از تکدی برای آنها به طور متوسط به حداقل دستمزد ماهانه اعلام شده از سوی دولت نزدیک است، لذا سرمایه‌گذاری مولد از سوی بخش دولتی یا غیردولتی به گونه‌ای که بتواند درآمدزایی پایدار و در سطح حداقل مقبولیت از لحاظ جامعه برای افراد کم بضاعت و آسیب‌پذیر (به‌اصح زنان بی‌سرپرست) فراهم آورد، راه‌حلی بسیار مناسب‌تر از صرف هزینه برای جمع‌آوری موقتی متکدیان به منظور مقابله با این پدیده است. یک راهکار سیاستی ممکن در پیش روی سیاست‌گذاران اقتصادی برای جذاب‌تر ساختن اشتغال و دور ساختن متکدیان از این کار، می‌تواند ارتقای قابل توجه حداقل دستمزد باشد تا فاصله کافی میان درآمد تکدی‌گری و اشتغال ایجاد شود.

منابع

- دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۷)، *لغت نامه دهخدا* (چاپ دوم، جلد پنجم)، تهران: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
- ساروخانی، باقر و مرتضی کتبی (۱۳۷۷)، "دریوزگان: پژوهشی در شناخت تکدی در شهر تهران"، تهران: مؤسسه نشر کلمه.
- کریمی، زهرا (۱۳۵۰)، "بررسی علل تکدی در تهران بزرگ"، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*، دانشگاه تهران، دانشکده علوم اجتماعی.
- کوهن، بروس (۱۳۸۵)، *درآمدی به جامعه‌شناسی*، ترجمه: محسن ثلاثی، تهران: انتشارات توتی.
- منتظر قائم، مهدی (۱۳۸۶)، *تکدی‌گری در ایران*، تهران: انتشارات سلمان.
- مهربانی، وحید (۱۳۸۷)، "تأثیر آموزش بر فقر و نابرابری درآمدها"، *مجله تحقیقات اقتصادی*، شماره ۸۲، صص ۲۲۵-۲۱۱.
- مؤسسه جغرافیایی و کارتوگرافی گیتاشناسی (۱۳۸۹)، *نقشه راهنمای منطقه ۱۲ تهران*، ویرایش سوم، تهران: چاپ هامون.

Bukoye, Roseline Olufunke (2015), "Case Study: Prevalence and Consequences of Streets Begging among Adults and Children in Nigeria, Suleja Metropolis", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, No. 171, pp. 323 – 333.

D'Hondt, Walter and Michel Vandewiele (1984), "Beggary in West Africa", *Journal of Adolescence*, No. 7, pp. 59-72.

Gillin, J. L. (1929), "Vagrancy and Begging", *The American Journal of Sociology*, 35(3), pp. 424-432.

Ramanathan, Usha (2008), "Ostensible Poverty, Beggary and the Law", *Economic and Political Weekly*, 43(44), pp. 33, 35-44.

Sumner, Andrew and Michael Tribe (2004), "The Nature of Epistemology and Methodology in Development Studies: What Do We Mean by Rigour?", *DSA Annual Conference*, London: Church House.